

WIE GOOT DE ADORPER LUIDKLOK?

Wel, dat vermeldt de klok zelf in zijn randschrift: "Henric Wegewart D.I. heft mi gegoten vor de van Harssens in Deventer anno 1618". Zoals in het artikel "Laat de klok maar luiden" in het "Contactblad" van augustus 1998 stond. Bovendien was onder dat artikel dit randschrift ook nog prachtig afgedrukt. Evenals dat gedaan is op de bedankkaart, die de penningmeester van de beheerscommissie van de kerk stuurde aan de gulle gevers van een bijdrage voor de reparatie van de gescheurde klok.

En zo heeft dus klokkengieter Henric Wegewart zijn visitekaartje in 1618 op de klok achter gelaten.

Over Henric en zijn familie valt veel te vertellen. Dat blijkt uit een artikel van mevrouw M.M. Doornink-Hoogenraad: "Deventer klokkengieten en hun gieterij". En uit een dissertatie van C.N. Fehrmann: "De Kamper klokkengieten, hun naaste verwanten en leerlingen".

Hoewel op de Adorper klok te lezen staat, dat Henric de klok in Deventer heeft gegoten, heeft de familie Wegewart daar niet altijd gewoond.

In Deventer woonden al in de veertiende en vijftiende eeuw veel zogenaamde "potgieters", die zich bezig hielden met het maken van gebruiksvoorwerpen, zoals bronzen vijzels, kookpotten en dergelijke. Maar bij gelegenheid waagden ze zich ook wel aan het gieten van klokken.

Naast koekfabrikanten en boekdrukkers hadden de potgieters in die tijd de belangrijkste bedrijven in Deventer.

De potgieters zullen - net als de klok- en geschutgieters - tot het gilde van de smeden gehoord hebben. Vaak hoorden ze tot de belangrijkste burgers van de stad.

Omstreeks 1500 kwamen twee broers, n.l. Willem en Wolter Wegewart, zich in Deventer vestigen. Zij kwamen vermoedelijk uit Munster in Westfalen. Daar woonden in die tijd verschillende Wegewarts, die onder andere als beeldhouwer en kunstschilder werkzaam waren. Anderen beoefenden de klokkengieterij.

Niet zo opmerkelijk was, dat het bedrijf - en zijn geheimen - gewoonlijk in de familie bleef. Vaak trouwden de zonen met vrouwen uit een ander klokkengieten-geslacht. Men wist, wat men aan elkaar had! Soms zette zelfs de vrouw het bedrijf voort, als de man overleed.

De eerste Deventer Wegewarts hadden zo wellicht hun vak dan ook geleerd in de werkplaats van hun grootvader.

Bovengenoemde Willem goot in 1543 twee stukken geschut zowel in als voor de stad Zutphen.

In 1544 verscheen hij voor het eerst in Deventer om ook daar nieuw geschut te gieten. Hij werd daar zelfs aangesteld tot "stadsbussenmeester"; tot zijn salaris hoorde o.a. zes el laken per jaar. Hij moest daarvoor het geschut in orde houden en zorgen dat de buskruitvoorraad droog was.

Broer Wolter werd in 1554 toegelaten als burger van Deventer en kreeg daar toen dus burgerrechten. Hij was na verloop van tijd zijn broer behulpzaam bij het onderhoud van het geschut. Naast andere functies was hij b.v. ook ijker.

Uit dit alles blijkt, dat beide "potgieters" van velerlei markten thuis waren.

Willem is echter het meest bekend gebleven als klokgieter.

Hij stierf in 1602; een van zijn dochters nam daarna gedurende twee jaar zijn functie over! Zij was een van de kinderen uit de twee huwelijken van Willem.

Broer Wolter was minder succesvol. En niet alleen in de klokgieterij. Waarschijnlijk heeft hij nooit - of alleen of met broer Willem samen - klokken gegoten. Nadat zijn eerste en zijn tweede vrouw waren overleden trouwde hij voor de derde keer.

In 1589 werd Wolter op zijn verzoek "armoetz halven" ontslagen; de stad had hem al drie of vier jaar geen loon kunnen uitkeren. Ook in die tijd waren er dus werkgevers, die zo krap zaten, dat ze hun werknemers niet konden betalen!

Wolter vertrok toen naar Groningen om daar zijn geluk te zoeken, maar keerde na verloop van tijd weer naar Deventer terug.

Uit zijn tweede huwelijk was een zoon geboren, een Henric(k).

Bij zijn derde vrouw had Wolter zes kinderen. Waarbij weer een Henric(k). De oudste Henrick vestigde zich als klokgieter in Kampen. Het gieten zal hij bij zijn oom Willem hebben geleerd.

De jongere Henric - Henric Wegewart de Jongere - zette de traditie der klokgieterij te Deventer voort, maar begon daar eerst met bescheiden potgieterswerk. Niet lang na 1613 begon hij zich toe te leggen op het klokken gieten. In 1616 vestigde hij zich in het klokgietershuis "by die Norenbergerpoorte", waarin zijn voorgelacht het beroep van klokkengieter ook had uitgeoefend. De eerste door hem gegoten klok is waarschijnlijk die welke hij in 1617 heeft gegoten voor Lochem.

In 1618 goot hij dus de klok voor de bewoners van Harssens.

De tijd van de reizende klokkengieters, die ter plaatse hun klokken goten, was toen al voorbij. Het was te oneconomisch, hoewel de "klokspijs" brons uit Amsterdam gehaald moest worden.

Henric goot dus de klok in Deventer. "Vor de van Harssens", zoals in het randschrift staat.

Op de plaats waar nu Harssensbosch staat, stond al in de dertiende eeuw de borg Harssens. In 1540 werd die afgebroken en door een nieuwe borg vervangen. Bij deze borg stond een kerkje of kapel. Niet alleen voor de borgbewoners, maar ook voor de bewoners van het dorp Harssens. In 1365 werd het dorp Harssens al vermeld als een zelfstandige parochie. Het dorp en zijn kerk moeten beide prachtig geweest zijn: "een heerlijke plaats, drie duizend schreden van de stad gelegen in een veerijke omgeving".

Het kerkje van Harssens deed tot ongeveer 1780 nog dienst. In 1785 werd de gehavende kerk op afbraak verkocht. De luidklok ging toen naar Adorp en werd in de dakruiter van de Adorper kerktoren geplaatst.

In 1621 vertrok Henric met zijn gezin naar Enkhuizen en hij werd daar leider van de landsgeschut- en klokkengieterij.

Op 3 oktober 1624 overleed hij in Enkhuizen.

Het potgieters- en klokkengietersbloed bleef kruipen, waar het niet gaan kon: zijn dochter trouwde met de gieter Anthoni Wilkes. Een familienaam die ook al eerder in het Wegewartgeslacht voorkomt.

Het is bekend, dat Henric Wegewarts klokken voor een carillon niet altijd even zuiver van klank waren.

Zijn sterke kant was het gieten van luidklokken.

Goed, die van Adorp is dan gescheurd (maar maakte in de oorlog dan ook een reis naar Avereest). Gelukkig kan de klok gerepareerd worden.

Met hulp van uw bijdrage, zoals al enige keren in het "Contactblad" is vermeld.

Voor diegenen, die het juiste adres zijn kwijt geraakt, volgt dat hieronder nog maar eens weer:

Girorekening 2436421

t.n.v. SOGK commissie Adorp

Torenweg 18

9774 PG Adorp

onder vermelding van : luidklok 1618

Eind dit jaar moet de klok weer luiden!

Jelke Kooi